מפניני הפרשה - מאמר

"ואויבינו פלילים"

אמרו מדרש, מנין לבעלי דינים של ישראל שיש להם דין זה עם זה, ויודעים שהגויים דנים אותו הדין כדיני ישראל, אסור להזדקק לפניהם, תלמוד לומר: **"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", לפני ישראל ולא לפני נכרים. שכל מי שמניח דייני ישראל והולך לפני נכרים, כפר בקב"ה תחילה ואחרי כן כפר בתורה. שנאמר: "כי לא כצורנו צורם, ואויבינו פלילים".**

משל למה הדבר דומה, לחולה שנכנס הרופא לבקרו, אמר לבני ביתו: היזהרו שאל יאכל דבר פלוני ואל ישתה דבר פלוני. אמר לו: לזה אמרת לאכול מה שהוא רוצה, ולזה אתה אומר אל תאכל. אמר להן: החולה הראשון אינו של חיים, לפיכך אמרתי להם אל תמנעו לו. כלומר, בין יאכל ובין לא יאכל, ימות. אבל זה, שהוא של חיים, אמרתי אל יאכל דבר פלוני, שלא יכביד את חוליו.

וכן חוקות הגויים, שאמר: **"כי חוקות העמים הבל הוא"**, וכתוב **"וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם".**

אבל לישראל נתתי להם מצוות וחוקים טובים, שנאמר: **"ושמרתם את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם".**

אמר הקב"ה לישראל: אם עשיתם את הדין, ואין אתם מזדקקים למשפטי הנוכרים, אבנה לכם בית מקדש וישבו בו סנהדרין, שנאמר: **"ואשיבה שופטייך כבראשונה ויועציך כבתחילה, אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה"**, וכתיב: **"ציון במשפט תפדה"** וכתיב: **"כה אמר ה', שימרו משפט ועשו צדקה, כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות".**

נפסק בשו"ע: **"כל הבא לידון בערכאות של נכרים, אפילו בדין שדנים כדיני ישראל, ואפילו נתרצו שני בעלי הדין לדון בפניהם, הרי זה רשע, וכאילו חירף וגידף, והרים יד בתורת משה רבינו ע"ה!"**

פסק ה"חזון איש" שדין זה הוא גם בשופטים יהודים שאינם דנים על פי התורה. **"ועוד הדבר יותר מגונה, שהמירו את משפטי התורה על משפטי החכל, ומשפטם גזילה ועושק, ומרימים יד תורת משה!"**

למרבה הצער ברבות הימים קמו קטני אמונה, שכאשר יש להם דין עם חבריהם, מסרבים ללכת לדין תורה, ופונים לערכאות של גויים, שעליהם אמרו שהרי זה מחלל את השם ומייקר שם האלילים, שנאמר: **"כי לא כצורינו צורם, ואויבינו פלילים"**. מפני שכאשר מתדיינים אנו בפלילים לפני אויבינו, מייקרים אנו בכך את תרבותם ודתם. ומושיבים אנו במו ידינו את שונא המלך על כסאו, חלילה. וכבר אמרו חז"ל: **"לא חרבה ירושלים עד שלא עשו משפט בתוכה"**, ככתוב: **"יתום לא ישפוטו"** – ואף שהיו בה שלוש עבירות חמורות, כל זמן שישבו על כיסאות דין התמלא עליהם הקב"ה רחמים. "בזמן שיש דין למטה אין דין למעלה".

אבל **"החופכים ללענה משפט, וצדקה לארץ הניחו...ואספתי את שלומי מאת העם הזה, ואת החסד ואת הרחמים"**. ופירש רש"י, שכל זמן שעשו משפט וצדקה זכר להם הקב"ה זכותו של אברהם, ומשפסקו, חרבה ירושלים. וזהו שנאמר: "ירושלים העיר שחוברה לה יחדיו", אימתי הייתה ירושלים בתוקפה ומכוונת כנגד ירושלים של מעלה, **"ששם עלו שבטים שבטי יה להודות לשם ה'"** בבית המקדש, אימתי – בזמן ש**"שמה ישבו על כסאות למשפט כסאות לבית דוד"** - שדנו בה דין תורה - חובה עלינו להשיב עטרה ליושנה ולשבת על כס משפט התורה, ואז: **"ציון במשפט תפדה, ושביה בצדקה".**

בין אדם לחבירו

כל אופני דיבור לשון הרע אסורים הם, אפילו כאשר אומרים דברים נכונים ומדויקים. העובדה שדבר מסוים שמספרים הוא נכון אינה פוטרת מן האיסור לדבר דברי גנאי או דברים העלולים להזיק.

הוצאת שם רע – דהיינו סיפור דברים שאינם אמת – עוונה גדול יותר והיא גרועה מלשון הרע, שהיא אמנם גנאי אך היא אמיתית. סיפור דברי גנאי שביסודם הם נכונים אך נוספה להם הגזמה או אפילו שינוי קל של העובדות – גם הוא בגדר הוצאת שם רע.

שואל ומשיב

שאלה: סוכה ישנה שנבנתה לשם סוכה, האם כשרה היא לצאת בה ידי חובת מצוות סוכה לשנה אחרת?

תשובה: מובא במסכת סוכה ח: **"תנו רבנן: גנב"ך: סוכת גוים, סוכת נשים, סוכת בהמה, סוכת כותים, סוכה מכל מקום - כשרה, ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה. מאי כהלכתה? - אמר רב חסדא: והוא שעשאה לצל סוכה".**

מפרש רש"י: **"ואע"ג דסוכה לשם חג לא בעינן, מכל מקום לשם סוכה בעינן, וכל שעשאה לצל מקריא סוכה, שהיא מסוככת מהשרב והחורב".**

וכן פסקו הרמב"ם והטור והשו"ע סימן תרלה'.

במשנה סוכה ט. מובא **"סוכה ישנה, בית שמאי פוסלים ובית הלל מכשירים, איזוהי סוכה ישנה כל שעשאה קודם לחג שלשים יום, אבל אם עשאה לשם חג אפילו בתחילת השנה כשרה".**

כתבו התוספות והרא"ש: "סוכה ישנה בית הלל מכשירים, בירושלמי תני צריך לחדש בה דבר.." דברי הירושלמי הובאו בעוד ראשונים, ונפסקו בטור והשו"ע בסימן תרלו'.

לעומת זה הנה הרי"ף, הרמב"ם ורבינו ישעיה הראשון השמיטו דברי הירושלמי וכתב הרדב"ז - שהרי"ף והרמב"ם ויתר הפוסקים שהשמיטו דברי הירושלמי, סוברים שלא סומכים בזה על הירושלמי, כיון שלא הובא כלל בגמרא שלנו, ונוקטים כפשט במשנה שכיון שנעשית לצל אפילו לא חידש בה דבר כשרה אף לכתחילה.

להלכה נראה שהעיקר כסברא אמצעית - דעת הר"ן והמאירי ועוד ראשונים, להצריך חידוש לכתחילה, ובדיעבד להכשיר אף בלא חידוש, וכן פסקו המגן אברהם והמשנה ברורה סימן תרלו'.

סיכום: סוכה ישנה שנעשתה לשם סוכה או לצל, כשרה, ומן הדין אין צורך לחדש בה דבר. אולם טוב ונכון לחדש בה דבר בסכך או בדפנות, אבל אם נזכרו ביום טוב שלא נתחדש בה דבר, רשאים לברך עליה **"לישב בסוכה"** - שסוכה כשרה היא. (עפ"י שו"ת יחווה דעת ו' מא')

מפניני הפרשה - רעיון

קחו עימכם דברים

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (לב' א'). הרגשת האדם בשעה שהוא נמצא בבית הכנסת ועומד בתפילה לאביו שבשמים, שונה היא לגמרי מהרגשתו בשעה שהוא נמצא ברחוב ובא בקשר עם בני אדם.

שפל ועניו הוא מרגיש את עצמו כשליבו ועיניו נשואות לשמים, הוא רואה את אפסותו ופחיתות ערכו ובתודעתו – **"אדם יסודו מעפר וסופו לעפר".**

אבל הוא יכול להשתנות לאיש אחר לגמרי, מיד כשיוצא הוא מבית הכנסת, ומתחיל לעסוק בעניני הארץ והחומר. אולם מובן מאליו שלא זו היא המטרה והתכלית של התפילה וכל שכן של התשובה. **"שובה ישראל עד ה' אלוקיך"** (הושע יד' ב') אבל לא רק כשאתה עומד בבית הכנסת ופונה אל ה', אלא "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'". ה' יתברך מצפה מאיתנו שניקח את ההתעלות אליה הגענו בבית הכנסת, לרחוב ולכל מקום בו אנו נמצאים.

כבר פירשו את הפסוק: **"היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלוקיך"** (תהלים מב' ד') – אפילו כשבשעת התפילה שחרית וערבית אני מרגיש ש"ה' אלוקינו ה' אחד", אבל מה אשיב כשיאמרו לי: **"איה אלוקיך כל היום"**? איפה הייתה "כל היום", מחוץ לכותלי בית הכנסת? ועל כך **"היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה". "האזינו השמים"** – אמר משה רבנו לעם ישראל.

מכיוון ש**"אתפשטותא דמשה בכל דרא"** ובכל אחד מעם ישראל יש ניצוץ של משה רבנו, כמו שכתוב בספרי חכמי האמת (בתיקוני זוהר עמוד קיב), לכן כל אחד מישראל צריך לומר לעצמו: **"האזינו השמים"** – אבל יחד עם זה צריך שיאמר: **"ותשמע הארץ אמרי פי"**, שהדיבור לשמים ישפיע גם על הארץ, כשהוא מתעסק בעניינים ארציים.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ר' יהודה בר עליה בן טולילה ז"ל	יצחק בן משה מזוז ז"ל
יעקב בן אברהם עדני ז"ל	רחמים (רמי) בן שרה אליצור ע"ה
שמעון בן רפאל הכהן ז"ל	שלמה בן מרים אלמליח ע"ה
שלמה בן סלחה למשפחת עדיקה ע"ה	משה בר עילו ביטון ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

מרים בת שרה אילוז ע"ה	סימונה בת מרסדס אלמליח ז"ל
חיה מיכל בת רבקה נחום ז"ל	אלים עישה בת איזה ביטון ז"ל
סול בת עליה אמזלג ז"ל	פרלה בת סעודה בן טולילה ז"ל
חנה בת הרב יואל וסימא ראזע ליפשיץ ז"ל	

בס"ד ז' לחודש תשרי ה'תשפ"ז
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 02
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

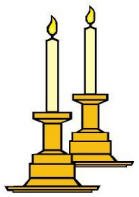
פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת האזינו
שבת שובה
מפטירים

"שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה'"
(הושע פרק יד' – ב')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	18:24
יציאת השבת:	19:22
זמן רבנו תם:	20:05

מהלכות יום הכיפורים, עפ"י שו"ע ואחרונים מסימן תרד'

הקדמה

הנביא ישעיהו (ישעיה נח' - ג') מביא את שאלתם של ישראל "**לָמָּה צַמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ עִנִּינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תֵדָע**". עונה להם הנביא: "...**הֵן לְרִיב וּמַצָּה תָּצוּמוּ וּלְהַכּוֹת בְּאֶגְרֹף רֶשַׁע לֹא תָצוּמוּ כַּיּוֹם לְהַשְׁמִיעַ בַּמָּרוֹם קוֹלְכֶם. הֲכָזֶה יִהְיֶה צוֹם אֶבְחָרֵהוּ יוֹם עַנּוֹת אָדָם נַפְשׁוֹ הֲלָכֹף כְּאַגְמֹן רֹאשׁוֹ וְשַׂק וָאֵפֶר יַצִּיעַ הֲלָזֶה תִּקְרָא-צוֹם וְיוֹם רָצוֹן לַה'?**" - "**הֲלוֹא זֶה צוֹם אֶבְחָרֵהוּ פַּתֵּחַ חַרְצֻבּוֹת רֶשַׁע...הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם. אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ. אָז תִּקְרָא וה' יַעֲנֶה תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי.**"

מדברי הנביא למדים שמטרת הצום היא, שהאדם שרגיל להיות שבע ירגיש את קושי הרעב, ועל ידי כך לקרבו לרעיון של עזרה לזולת.

בספר החינוך מצווה שיג' מסביר, שהצום גורם להגביר את נפשו החכמה ולהכניע החומר לפניה, באותו יום קדוש למען תהיה ראויה לקבל כפרתה.

ערב יום הכיפורים

א. עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייס את חברו. לכן נכון וראוי לבקש מחילה וסליחה מחבריו, אפילו מספק.

ב. גדולה אונאת דברים יותר מאונאת ממון, שזה בגופו וזה בממונו. (בבא מציעא נח:) ולכן אפילו הקניטו בדברים, צריך לפייסו, וכל שכן אם הכלימו והלבין את פניו ברבים, שהוא חשוב כשופך דמים.

ג. מצווה להרבות בסעודה בערב יום הכיפורים, ואין להתענות בו לא תענית חלום ולא תענית תשובה (שו"ע תרד' - א').

אולם אין לאכול דברים אשר מחממים את הגוף, כגון ביצים חלב חם, שום צלוי, דגים ובשר שמן, וכדומה, כדי שלא יבא ח"ו לידי קרי בליל יום הכיפורים. (לפי ילקוט יוסף)

ד. על כל אדם למעט מלימודו וממלאכתו, כדי לקיים מצווה זו ומכל מקום אדם שיודע שריבוי אכילה מזיק לו, אין לו לאכול יותר מהרגלו. (כף החיים תרד' ה') וגם הנשים מצוות על כך.

ה. יש נוהגים לטבול במקווה בערב יום הכיפורים מפני שטהרת הגוף מביאה לידי קדושת הנפש, ומנהג יפה הוא, וטוב שגם נשים ינהגו בזה.

ו. מי שלא יכול לטבול במקווה מאיזה סיבה, ישפוך על גופו תשעה קבין מים - כשתים עשרה וחצי ליטר, ואפשר לעשות זאת גם על ידי מקלחת.

ז. יש נוהגים ללבוש בגדים לבנים לקראת יום הכיפורים מנהג זה בא כסמל לטהרה ולכפרת העוונות כמו שנאמר (ישעיהו א' יח') " אִם-יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם-יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ.

ח. סמוך לתחילת הצום אוכלים סעודה מפסקת וצריך להקפיד לסיימה מבעוד יום, כדי להוסיף מן החול על הקודש. (ילקוט יוסף)

חמישה עינויים

ט. יום הכיפורים לילו כיומו לכל דבר, אסור במלאכה, אכילה, שתיה, רחיצה וסיכה, נעילת סנדל, ותשמיש המיטה, אך אין חיוב כרת אלא על מלאכה, ועל אכילה ושתיה, ושאר העינויים אינם אלא מדרבנן. (ילקוט יוסף)

י. כל איסורי שבות הנוהגים בשבת נוהגים ביום הכיפורים, וכן דין מוקצה ביום הכיפורים כדין מוקצה בשבת. (ילקוט יוסף)

יא. מי ששכח וברך על איזה מאכל או משקה ביום הכיפורים, אין לו לטעום מעט, אלא יאמר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" לכפר על הזכרת שם ה' לבטלה, אבל בשאר התענויות, מי ששכח וברך על איזה מאכל או משקה, יטעם מעט, כדי שלא תהיה ברכתו ברכה לבטלה.

יב. רחיצה אסורה ביום הכיפורים בין בחמין בין בצונן, ואפילו להושיט אצבע במים אסור. ובשחרית נוטלים ידיים עד סוף קשרי האצבעות בלבד, ואם הידיים מלוכלכות בטיט וכדומה או שנטף דם מהחושם מותר לרוחצם, מפני שלא אסרו אלא רחיצה של תענוג.

יג. כהן שנוטל ידיו לברכת כוהנים, נוטל ידיו עד סוף הפרק, כמו בשאר ימות השנה, מפני שכך הייתה דרך רחיצת הידיים במקדש.

יד. היוצא מבית הכסא נוטל עד סוף קשרי אצבעותיו ואם היו ידיו מלוכלכות מותר לרוחצם כנזכר לעיל. (ילקוט יוסף)

טו. נעילת הסנדל אסורה, ודווקא נעלי עור, אך נעלי גומי מותרים, וכן נעלי עץ ושל בגד מותרים. שהרי קושי הארץ מגיע לרגלים והנועלם מרגיש שהוא יקר. ונעלי עץ שיש להם רצועה של עור (קבקאב) יש מתירים לנועלן, וכן עיקר. (ילקוט יוסף) ומותר לנעול נעלי 'קורוקס'. (ש.ב)

מדיני החולה

טז. חולה שיש בו סכנה, ואפילו ספק סכנה, ויולדת תוך ג' ימים, שאסור להם לצום, יכינו מערב יום הכיפורים פרוסות לחם ו "לפתן", כך שתהיה כל פרוסה עם ה "לפתן", כשלושים גרם (פחות משעור כותבת הגסה). ומשעה שיתחיל החולה לאכול, יאכל פרוסה אחת, וימתין קצת יותר מעשר דקות, ויתחיל לאכול את הפרוסה השניה, וכן הלאה.

יז. אם שכחו לשקול פרוסות מערב יום הכיפורים, מותר לשקול אותם ביום הכיפורים שאין זה משקל למקח וממכר אלא לצורך מצווה.

יח. יולדת שאומרת במפורש שצריכה לאכול כרגיל, וכן חולה שיש בו סכנה שרופא קבע שאכילה לשיעורין אינה מספיקה לו, יאכלו כרגיל.

יט. בדין האמור אין חילוק בין חולה שיש בו סכנה גמורה, לבין חולה שבעת אינו מסוכן ויש חשש שאם יתענה יכבד חוליו ויסתכן, וכן זקן שתש כוחו מחמת זקנה, מאכילים אותו לפי בקשתו, בפחות משיעור.

כ. אם יודע החולה בבירור שאחר שאכל שתים או שלש פרוסות חלפה הסכנה, וכך קבע גם הרופא, לא רשאי לאכול יותר ביום כיפורים

פינת העורך

בפרשתנו כתוב "**ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם**" (פרק לב' כ') בקריאה ראשונה של פסוק זה, הפסוק נראה בקשה מאוד לישראל. אולם בספר שם משמואל כתב שמסתתרת בו נחמה גדולה. שכן ניתן ללמוד ממנו שהקב"ה אומר לעם ישראל, שאפילו שיסתיר פני מהם ויפקירם בידי מקרי הטבע, לא יהא הדבר פוגע אלא להווה.

אולם "**אראה מה אחריתם**" – בנוגע לעתידם לא אעלים עיניו מהם – ה' יתברך אומר: לא אסיר מהם את השגחתי כדי לשמור על נצחיותם ולמנוע מהם כליה חלילה...

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לזוג הצעיר מאור ואביגיל בטיטו הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת בטיטו ומשפחת בנטולילה הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב ללירן חי ורותם כהן הי"ו לרגל הולדת בנם איתי הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שיזכו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.
לסבים ולסבתות – יהי רצון שתרוו נחת מכל יוצאי חלציכם בבריאות ושמחה.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה על ראיית הקשת – סופי

קשת בענן היא תופעת טבע אופטית, הנוצרת כתוצאה משבירה, נפיצה והחזרה של קרני אור הבוקעות ממקור נקודתי או כמעט נקודתי. בדרך כלל הכוונה היא לקשת הנובעת משבירת אור השמש.

הקשת נראית בכיוון הנגדי למקור האור, לאחר שהאור נתקל בדרכו במקום בו נמצאות טיפות מים רבות בעלות צורה דומה, הגורמות יחד להיווצרות מראה ייחודי זה.

הברית והקשת

אלף שש מאות וחמישים ושש שנה לאחר בריאת העולם הביא הקב"ה מבול שהחריב את כל היקום כעונש על התדרדרות מוסרית של האנושות באותם הימים. היחידים ששרדו את המבול היו נח, משפחתו וקבוצת בעלי חיים שנכנסו עמם אל התיבה.

לאחר שנה יצא מן התיבה הוא בנה מזבח והעלה קורבנות לאלוקים, ובספר בראשית פרק ט' פסוקים יב' עד יז' מתארת הצורה, את תגובתו של הקב"ה - כלומר הקב"ה הבטיח לא להביא שוב מבול על העולם לשחת את הארץ, ונתן את הקשת כאות ברית וסימן להבטחה זו.

ובכל פעם שבני האדם חוטאים הוא מראה את הקשת בענן כתזכורת לאותה הברית שהוא כרת עם העולם.

רמב"ן

הרמב"ן בפירושו לתורה בבראשית פרק ט' יב' כתב שאכן הקשת הייתה קיימת בעולם לפני המבול, ולאחר המבול הקב"ה הפך אותה, לסימן שלמרות חטאיהם של בני האדם, הקשת לא מכוונת אליהם.

רבי אברהם אבן עזרא

רבי אברהם אבן עזרא בפירושו לתורה בבראשית פרק ט' כתב שאמנם הקשת היא תופעה פיזיקאלית, הנגרמת מקרני השמש, לאחר המבול הקב"ה חיזק את אורה של השמש ולכן מראה הקשת נראה לעיננו.

פסיקת הרמב"ם

כן פסק הרמב"ם להלכה בהלכות ברכות פרק י' הלכה טז'. אולם שינה את הסדר והקדים את זוכר ואחר כן נאמן ואחר כן קיים (סימן זנ"ק).

"הרואה קשת בענן מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו".

אבודרהם

ספר אבודרהם ברכת הראייה השבח וההודאה בעמוד שדמ', כתב עפ"י תשובת הרא"ש שמותר להסתכל בקשת לצורך הברכה, מפני שהסתכלות כזו אינה הבטה חזקה אלא ראיה בעלמא והיא מותרת:

"נשאל הרא"ש איך מסתכלין בקשת כשמברכין והא אמרינן שהמסתכל בקשת עיניו כהות והשיב דאין מסתכל כרואה כי המסתכל מוסיף ומדקדק בהבטתו יותר מהרואה ואסור".

פסיקת הטור

הטור בסימן רכט' פסק להלכה את נוסח הברכה על ראיית הקשת כמו סדר ההזכרות של הרמב"ם שהקדים קודם את זוכר, ועוד כתב שאין להסתכל בקשת הרבה.

"הרואה הקשת אומר ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו ואסור להסתכל בו הרבה".

פסיקת מרן בשו"ע

כן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן רכט' סעיף א' את נוסח הברכה על ראיית הקשת כמו שפסק הטור וגם כתב שאין להסתכל בקשת הרבה. **"הרואה הקשת, אומר: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו, ואסור להסתכל בו ביותר".**

מחזיק ברכה

בספר מחזיק ברכה בסימן רכט' דחה את הדעה שאין לברך על ראיית קשת בתוך שלושים יום, לדעתו ניתן לברך על הקשת גם בהפרשי זמן קצרים, והסביר על מה נאמר שהברכה היא לפרקים של יותר משלושים יום.

"יש מי שאמר דאם נראית הקשת ובירך, ואחר כך בתוך שלשים יום נראית פעם אחרת לא יברך, דכל ברכות הראיה לא יברך כל עת שרואה אותם ופעם אחת בחדש דיים עכ"ד.

ולאו מילתא היא דהא דצריך שיהא זמן שלשים יום בין הברכות היינו כשאותו הדבר עומד בעיניו וכדקאי קאי ואיהו הוא ניהו דלא חזי ליה אבל אם הדבר שבירך עליו אזדא ליה והא אחריתי הוא מחויב לברך וכמו שכתבו הפוסקים דעל מלך או חכם או קברות אחרות יברך בתוך שלשים".

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רכט' ס"ק א' כתב שאין לספר לחבר שיש קשת כיון שהקשת הוא סימן רע ואין צריך לספר דברים רעים לחבירו.

"הרואה הקשת - ואין כדאי להגיד לחבירו שיש קשת מטעם מוציא דיבה ..."

בס"ק ד' ביאר המשנה ברורה את תוכן הברכה על ראיית הקשת עפ"י רבי דוד אבודרהם: שה' נאמן בבריתו שאפילו שיש הרבה רשע בכל זאת אינו מביא מבול לעולם, והיה נאמן בזה, אפילו בלא ברית אלא במאמר פיו בלבד היה מספיק שלא יעבור הקב"ה על דברו:

"בבריתו – רצונו לומר שלא יעבירנו אף על פי שרבו הרשעים וקיים במאמרו אפילו לא היה הברית כיון שאמר בדבור בעלמא ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ ברור הוא שיקיים מאמרו..."

כף החיים

בספר כף החיים בסימן רכט' ס"ק ד' הביא את דעת רבי יהונתן אייבשיץ שיש לברך על ראיית הקשת בלי שם ומלכות, כי יש שני סוגי קשת, ואיננו יודעים על איזה מהם לברך, ודחה את דעתו, על בסיס מנהג ישראל לברך בשם ומלכות על ראיית הקשת.

"נאמן בבריתו וכו' ולפי דעת הגאון מה"ר יהונתן ז"ל ביערות דבש דיש תרי גווני קשת אם כן צריך לברך בלי שם ומלכות דאין אתנו יודע, מיהו אין דבריו הנזכרים האמורים בדרך דרש כדאי לעקור מנהג ישראל לברך בשם ומלכות ובפרט כי כל גדולי הפוסקים סתמו מלייהו בזה, מיהו הרוצה להתחסד ולברך בלי שם ומלכות ויהרהר שם ומלכות בלבו אין מזניחין אותו..."

חזון עובדיה

בספר חזון עובדיה ברכות בעמודים תע' עד תעב' הלכות א' וב', כתב לגבי ברכת הקשת שיכול לברך בתוך שלושים יום גם כן, וכן כתב שאין להסתכל בקשת.

"א. הרואה את הקשת בענן, מברך: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו. וגם אם חזר וראה קשת בתוך שלושים יום, חוזר ומברך ברכת הקשת". "ב. אסור להסתכל בקשת ביותר, אלא רואהו ראיה בעלמא ומברך".

סיכום

הרואה את הקשת מברך: **"ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו".**

אין להתבונן בה או להסתכל בה הרבה אלא רק בראיה בעלמא, ויש שהקפידו שלא לומר לחבירו שיש את הקשת כיון שהוא סימן לא טוב, אולם מנהג העולם להודיע אחד לשני על הופעת הקשת, כדי לזכותו בברכה. אדם רשאי לברך על ראיית הקשת אפילו בתוך שלושים יום, ואפילו באותו היום אם נתפזרו העננים וחזרו לקדרו והופיעה שוב קשת.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולהמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המיוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מוסרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מה מזהיר משה את הגויים בפוף "שירת האזינו"?

א. שלא יפגעו בבני ישראל. ב. שלא ינסו לקחת חלקים מארץ ישראל.
ג. שלא ינהגו באכזריות ישראל. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

2. מה הקשר בין לימוד תורה לגשמים?

א. אין בניהם קשר. ב. התורה מביאה חיים וצמיחה כפי העמל בה.
ג. התורה מברכת את הלומד אותה כראוי לו. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

3. על מה מצווה משה את בני ישראל בפוף הפרשה לפני מותו?

א. לשמוע ליהושע. ב. לקבור אותו בארץ ישראל.
ג. לחנך את הילדים לשמור תורה ומצוות. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

7. "ותשמע הארץ אמרי פי" (פרק לב – א') למי הכוונה "הארץ"?

א. לתושבי ארץ ישראל בערים הגדולות. ב. לכל תושבי כדור הארץ.
ג. לאנשים שהם "עמי ארצות". ד. לתושבי כפרים וערים קטנות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. "...ענכמו ענבי רוש..." (פרק לב') למה הכוונה "ענבי רוש"?

א. לענבים ראשונים - ביכורים. ב. ענביה של ישראל המשובחים.
ג. שם עשב מר. ד. זן ענבים מיוחד להכנת יין.

5. "עַם נָבָל וְלֹא חָכָם..." (פרק לב') למה הכוונה "ולא חכם"?

א. להבין את הנולד, שיש ביד ה' להרע. ב. שכח את הטוב שעשו לו.
ג. לא יודעים להפיק את התועלת מהתורה. ד. תשובות א' וג' נכונות.

6. "ושמה לא תבא" מה התכוון ה' בזה לומר למשה?

א. לתת לו לראותה, מרוב חביבותה בעיניו. ב. אין סיכוי שתיכנס לארץ.
ג. כעת לא תבא, אך בתחיית המתים תבא. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

8. "...ואני אקניאם בלא עם..." בידי איזה עם יתן אותם ה'?

א. בידי העם הרומאי. ב. בידי העם היווני.
ג. בידי העם הבבלי. ד. כל התשובות נכונות.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים על שם אשת החסד: אודליה פונקלר (תורג'מן) ז"ל חינה נקודת אור בחשמונאים פעילה בימים: ראשון, ורביעי בערב, וביום רביעי בבוקר.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי בעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941